

MANGE NYANKOMNE FLYKTNINGER GA STERK VEKST I SOSIALHJELPSUTGIFTENE

Av Ivar Lima

Sammendrag

Det kom et historisk høyt antall flyktninger fra Ukraina i 2022 og 2023. Dette er hovedårsaken til en sterk økning i sosialhjelpsutgiftene og i antall sosialhjelpsmottakere i de samme årene. Fra 2021 til 2023 økte utgiftene med 2,25 milliarder kroner, mens antallet mottakere i måneden økte med 13 500 personer. 80 prosent av økningen skyldes flyktningestrømmen fra Ukraina. I 2023 var sosialhjelpsutgiftene på omtrent 9,7 milliarder kroner. Av dette ble 1,8 milliarder utbetalt til mottakere med ukrainsk bakgrunn.

Prisvekst og økte renter gjør at flere husholdninger har det trangere økonomisk. Likevel er det foreløpig få husholdninger som har fått så store økonomiske vansker at de har begynt å motta sosialhjelp. Den høye sysselsettingen i 2022 og 2023 bidrar til å dempe behovet for sosialhjelp. Blant de som er i jobb er det en stabil lav andel som samtidig mottar sosialhjelp.

Antallet sosialhjelpsmottakere blant norskfødte og utenlandsfødte, utenom ukrainere, økte noe fra 2021 til 2023. Andelen mottakere i 2023 er likevel historisk sett lav og lavere enn i årene før pandemien.

Blant mottakere av statlige trygdeytelser er det en tydelig økning i andelen med supplerende sosialhjelp mot slutten av 2023. I denne gruppen er andelen som mottar sosialhjelp nå høyere enn i årene før pandemien. Dette kan sees i sammenheng med de økte levekostnadene.

Det er en særlig stor vekst i andelen unge AAP-mottakere som mottar sosialhjelp. Det skyldes en regelendring med redusert minstesats for unge AAP-mottakere fra 2020.

<https://doi.org/10.60847/NAV.4842>

Summary

A historically high number of refugees from Ukraine arrived in 2022 and 2023. This is the main reason for a significant increase in social assistance expenditures and social assistance recipients. From 2021 to 2023, expenses increased by 2.25 billion Norwegian kroner. The number of recipients per month increased by 13,500 individuals. 80 percent of the increase is due to newly arrived refugees from Ukraine. In 2023, social assistance expenditures were about 9.7 billion kroner. Of this, 1.8 billion was paid out to recipients with a Ukrainian background.

Inflation and increased interest rates mean that an increased share of households are experiencing tighter financial conditions. Nevertheless, there are still few households that have encountered such significant financial difficulties that they have started to receive social assistance. The high employment rate in 2022 and 2023 helps to mitigate the need for social assistance. Among those who are employed, there is a stable low percentage who also receive social assistance.

The number of social assistance recipients among both Norwegian-born and foreign-born, except Ukrainians, increased somewhat from 2021 to 2023. However, the proportion of recipients in 2023 is historically low and lower compared to the years before the pandemic.

Among recipients of state welfare benefits, there is a clear increase in the proportion receiving supplementary social assistance towards the end of 2023. In this group, the proportion receiving social assistance is now higher than in the years before the pandemic. This is probably caused by the increased cost of living.

There is a particularly large growth in the proportion of young AAP (Work Assessment Allowance) recipients who receive social assistance. This is due to a regulatory change introduced in 2020 with a reduced minimum rate for young AAP recipients.

Innledning

Økonomisk sosialhjelp er samfunnets siste sikkerhetsnett (se faktaboks om sosialtjenesteloven og økonomisk sosialhjelp). Det er en subsidiær og behovsprøvd kommunal ytelse som skal bidra til sosial og økonomisk trygghet for innbyggerne. Med subsidiær menes, at den enkelte skal ha utnyttet fullt ut alle reelle muligheter til å forsørge seg selv før en kan motta sosialhjelp. Alle som er bosatt i Norge og som ikke kan sikre eget livsopphold på andre måter, kan ha rett på sosialhjelp.

Andelen mottakere av sosialhjelp har vært nokså stabil det siste tiåret, men ligger på et betydelig lavere nivå enn på 1990-tallet. I løpet av det siste tiåret har det vært en økning i antallet flyktninger og familie-gjenforente som mottar sosialhjelp, mens det har blitt færre norskfødte (se Dahl og Lima 2021).

I 2022 og 2023 inntraff det tre forhold som har betydning både for antall sosialhjelpsmottakere, og for beløpsstørrelsen. For det første kom det et historisk høyt antall flyktninger til landet som følge av krigen i Ukraina. For det andre var det en høy prisvekst kombinert med betydelige renteøkninger. Dette medførte at mange husholdninger fikk nedgang i realinntekten og trangere økonomi. I 2022 og 2023 var også to år preget av et godt arbeidsmarked med lav arbeidsledighet og høy historisk høy andel i jobb (Myklathun, Skjøstad og Sørbø 2024). Ledigheten begynte å øke litt igjen i 2023, men er fortsatt på lavt nivå i et historisk perspektiv.

I denne artikkelen undersøker jeg hvilke konsekvenser disse utviklingstrekkene har hatt for antall mottakere av sosialhjelp og for sosialhjelpsutgiftene frem til og med desember 2023.

Økte levekostnader, høy lønnsvekst og historisk godt arbeidsmarked i 2022–2023

Siden starten av 2000-tallet har norske husholdningers gjeld vokst raskere enn inntektene, noe som i hovedsak skyldes høy boligprisvekst (Finansdepartementet 2024). I Norge har de fleste flytende renter, og renteøkninger gir raskt utslag for husholdningenes økonomi. Norges Bank begynte å øke styringsrenten i 2021, og den ble økt med hurtig takt i løpet av 2022

og 2023. Ved utgangen av 2023 var den flytende nominelle boliglånsrenten i gjennomsnitt på omtrent 5,7 prosent, en økning på 3,9 prosentpoeng sammenlignet med 2021¹. Mot slutten av 2023 gikk omtrent 24 prosent av husholdningens inntekter til å betjene lån og avdrag, og dette er klart høyere enn under finanskrisen i 2008. En analyse viser at to prosent av husholdningene vil få betalingsproblemer ved en boliglånsrente på 5,7 prosent, og det særlig er husholdningene med lav inntekt som vil rammes (Finansdepartementet 2024).

Andelen misligholdte lån økte noe i 2023 sammenlignet med 2022, men er likevel på et lavt nivå i et lengre perspektiv. Antall inkassosaker økte i 2023, men nådde ikke et høyere nivå enn før pandemien (Finansdepartementet 2024). Også husleieprisene har økt uvanlig kraftig de siste årene, og i 2023 var husleieprisene 3,8 prosent høyere enn i 2022 (Økland og Sandstå 2024). Leietakere har derfor også fått en betydelig økning i boutgifter, selv om de ikke har huslån.

Prisene på mat og andre varer begynte å øke kraftig i 2022 og fortsatte å øke i 2023. I 2023 var det en samlet prisoppgang på 5,5 prosent (KPI), en vekst som SSB omtaler som «bemerkelsesverdig høy» (Økland og Sandstå 2024). I 2023 var det særlig vekst i prisene på mat- og drikkevarer som bidro til den generelle prisøkningen, mens prisene på strøm var noe lavere sammenlignet med de ekstraordinært høye prisene 2022.

Det var også høy lønnsvekst i løpet av 2023, på 6,4 prosent (Økland og Sandstå 2024). Lønnsveksten vil delvis kompensere for de økte utgiftene til husholdningene. Både 2022 og 2023 var preget av et godt arbeidsmarked. Sysselsettingen steg gjennom hele 2022 og holdt seg på et stabilt og historisk høyt nivå i 2023 (Myklathun, Simson og Sørbø 2023).

Data og metode

Datagrunnlaget er individdata om mottakere av økonomisk sosialhjelp som Statistisk sentralbyrå (SSB)

¹ Ssb.no tabell 10746: Renter på utestående nedbetalingslån (prosent) – utlån med pant i bolig

Sosialtjenesteloven og økonomisk sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er en subsidiær og behovsprøvd ytelse regulert i kapittel 4 i Sosialtjenesteloven. Med subsidiær menes at den enkelte skal ha utnyttet fullt ut alle reelle muligheter til å forsørge seg selv ved arbeid, egne midler eller ved å gjøre gjeldende trygderettigheter eller andre økonomiske rettigheter. Ifølge lov og rundskriv skal økonomisk sosialhjelp sikre «alle som oppholder seg lovlig i Norge et forsvarlig livsopphold» (NAV 2012, punkt 4.18.1).

Varighet

I lovens formålsbestemmelse står det at målet er å gjøre mottakeren selvhjulpent, og økonomisk sosialhjelp er «i utgangspunktet en midlertidig inntektssikring» (NAV 2012 punkt 4.18.1.4). Det er imidlertid ingen formelle varighetsbegrensninger, og stønaden kan i noen tilfeller i praksis mottas sammenhengende i flere år. Det vil da være basert på flere søknader og flere vedtak om sosialhjelp.

Lovlig opphold og fast bopel

Alle som har lovlig opphold og fast bopel i Norge har etter en konkret og individuell vurdering rett på økonomisk sosialhjelp.

Det kan gis unntak fra kravet om lovlig opphold og fast bopel i en kortvarig nødssituasjon (NAV 2012 punkt 1.2.1.1)

Forsvarlig livsopphold

Begrepet «forsvarlig livsopphold» er nærmere definert i rundskrivet: «Utgiftsdekningen skal gjøre det mulig å opprettholde en levestandard på et rimelig og nøkternt nivå,

tilpasset den generelle velferdsutviklingen og lokalsamfunnet tjenestemottakeren er en del av. Livsoppholdsbegrepet er derfor et dynamisk begrep.

Hva som er et forsvarlig livsopphold vil variere ut fra personlige forhold, som familiesituasjon, husstandens størrelse, bosted, bosituasjon, alder og helse. Hvis tjenestemottaker har barn, skal det tas særlige hensyn til deres behov.» (NAV 2012 punkt 4.18.1.1). Arbeids- og inkluderingsdepartementet utarbeider hvert år veiledende satser for ulike typer husholdninger. Se <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-a-32023-statlege-retteianderetningslinjer-for-okonomisk-stonad-for-2024/id3020040/>

Det er opp til den enkelte kommune å følge de statlige veiledende satsene eller vedta sine egne veiledende satser for utmåling av økonomisk sosialhjelp.

Økonomisk sosialhjelp i særlige tilfeller

Sosialtjenesteloven § 19 åpner også opp for at kommuner kan yte «økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon» selv om de ikke har rett på sosialhjelp etter § 18. Det gjelder for eksempel i situasjoner der det oppstår en vanskelig økonomisk situasjon, men uten at alle andre muligheter til selvforsørgelse er forsøkt fordi slik utnyttelse utgjør en stor belastning. I slike situasjoner kan det innvilges økonomisk sosialhjelp frem til det er mulig å benytte de andre mulighetene.

samler inn en gang i året gjennom kommune-statrapporteringen (KOSTRA). Datagrunnlaget for 2023 er fra de foreløpige tallene som SSB leverte til Arbeids- og velferdsdirektoratet i mars 2024. Fra tidligere år vet vi at det er noen flere mottakere av sosialhjelp i de endelige tallene, men forskjellen har kun vært på mellom 200 til 600. Jeg antar derfor at konklusjonene i denne artikkelen ikke vil endre seg om jeg benytter endelige tall. Endelige tall om sosialhjelp blir publisert av SSB i juni, og da blir også den endelige versjonen av datafilen levert til Arbeids- og velferdsdirektoratet. Dersom det mot formodning skulle være store endringer som rokker ved konklusjonene vil data i denne artikkelen bli oppdatert.

Det er mulig å motta sosialhjelp uten å være bosatt i Norge. I dataene fra 2023 er det omtrent 1 000 personer som er registrert med sosialhjelp, men der det mangler personnumre eller d-numre. Disse er ekskludert fra i analysen fordi jeg ønsker å beskrive utviklin-

gen blant de som er bosatt i landet. Jeg har brukt NAVs versjon av folkeregisteret (tps) til befolknings-tall, og koplet på informasjon om andre trygdeytelser, samt arbeidsforhold og arbeidstimer fra a-meldingen.

I denne artikkelen benytter jeg sosialhjelpsprosenten til å beskrive andelen mottakere av sosialhjelp i befolkningen. Sosialhjelpsprosenten er den gjennomsnittlige andelen mottakere per måned i løpet av året dividert med middelfolkemengden. Sosialhjelpsprosenten er sammenlignbar med NAVs offisielle statistikk om dagpenger og arbeidsavklaringspenger. Middelfolkemengden er folketallet midt i året.

Tidligere analyser har vist at innvandrere med flukt-bakgrunn har høyt mottak av sosialhjelp sammenlignet med norskfødte, mens arbeidsinnvandrere har litt lavere andel mottakere. Sosialhjelpstallene vil derfor påvirkes av hvor mange flyktninger og familiegjenforente som kommer til landet. I denne artikkelen

viser jeg separate tall for 1. norskfødte, 2. utenlandsfødte ekskludert ukrainere og 3. ukrainere. Alle som er registrert med Ukraina som fødeland eller med ukrainsk statsborgerskap antas å ha Ukraina som fødeland.

Jeg inkluderer alle bosatte i alderen 18–89 år i datagrunnlaget. Alder er målt i desember hvert kalenderår, men 18-åringene inkluderes fra den måneden de fyller 18 år. Per 1. januar 2023 var det omtrent 46 000 bosatte i Norge som var 90 år og eldre. Av disse var omtrent 11 000 på institusjon, noe som utgjør 1 av 5 i aldersgruppen. Det er sjelden at borgere som er 90 år og eldre mottar sosialhjelp, og jeg har valgt å ekskludere alle som er 90 år og eldre fra analysen.

Informasjon om mottakernes familiesituasjon er hentet fra KOSTRA, inkludert informasjon om barn i husholdningen. Barn i husholdningen er barn under 18 år som mottakeren (evt. ektefelle/samboer) har forsørgerplikt for og som bor i husholdningen. Dette er informasjon registrert ved siste kontakt (KOSTRA skjema 11).

Når jeg undersøker sosialhjelp som supplerende inntekt har jeg konstruert gjensidig utelukkende kategorier med følgende prioritet:

1. Uføretrygd
2. Arbeidsavklaringspenger (AAP)
3. Dagpenger
4. Arbeid – delt inn i a. kort deltid og b. lang deltid/heltid

Kort deltid er definert som avtalt arbeidstid mellom 4 og 19,9 timer i uken, og lang deltid/heltid er 20 arbeidstimer eller mer i uken.

Hvis noen er registrert som mottakere av både uføretrygd og AAP, står de kun som mottakere av uføretrygd i vår analyse. Det innebærer også at de som er i jobb i denne analysen, ikke samtidig mottar noen av de nevnte trygdeytelsene.

Resultater

Hvordan har prisveksten og renteøkningene påvirket husholdningenes økonomi?

Jeg benytter SSBs levekårsundersøkelse² til å undersøke utviklingen i husholdningenes selvrapporterte økonomi fra 2011 til 2023. Dette er tall som blir samlet inn fra januar til april hvert år. Siden svarene er fra første halvår 2023 fanger undersøkelsen ikke opp konsekvensene av prisvekst og renteøkninger i andre halvår 2023.

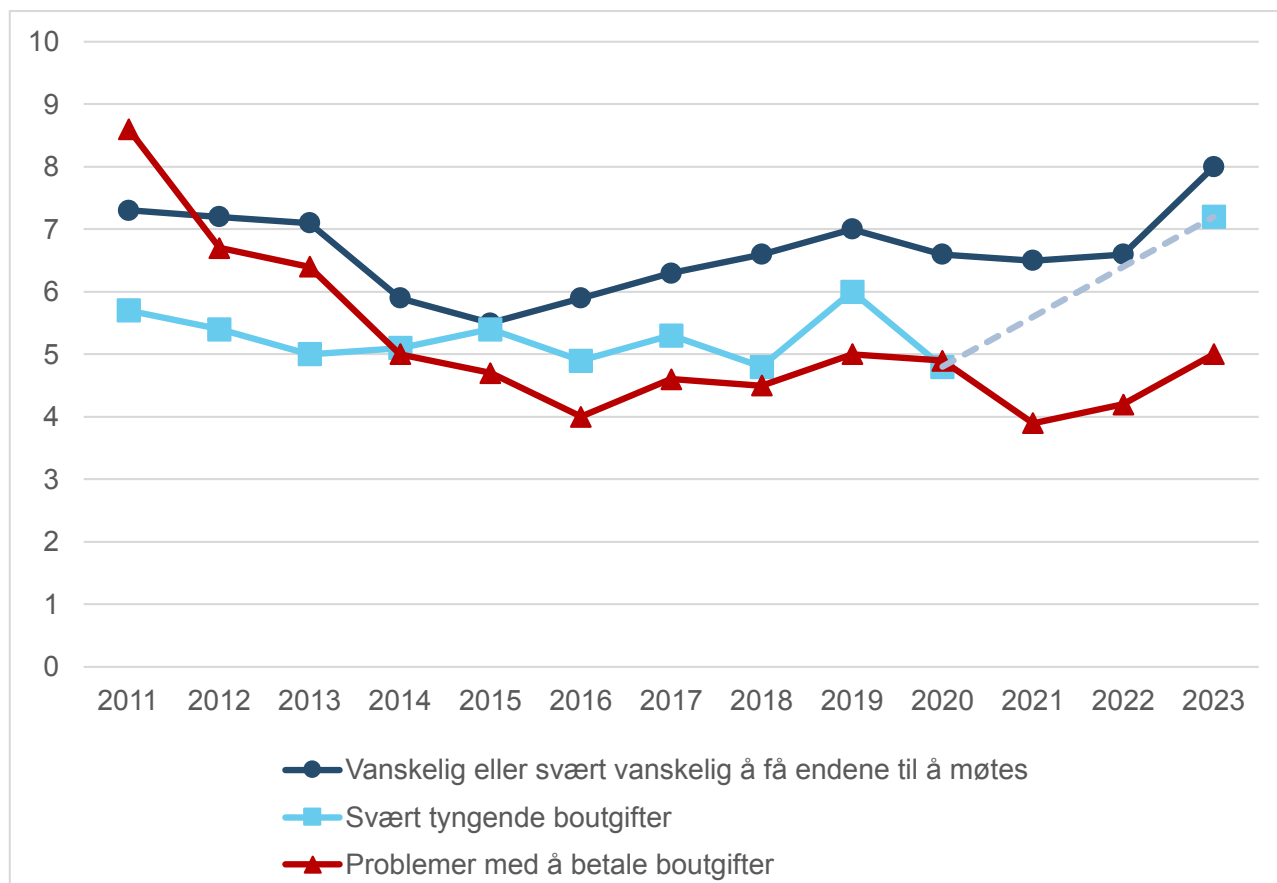
En indikator på trang økonomi er andelen som svarer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes med den inntekten husholdningen har³. Vi ser at det er en ganske stabil andel på rett over 6 prosent av befolkningen som rapporterer om trang økonomi i perioden fra 2014–2022. Andelen var litt høyere, rundt 7 prosent, rett etter finanskrisen. I første halvår 2023 øker andelen med selvrapportert trang økonomi til 8 prosent. Det er den høyeste andelen i hele perioden, og klar indikasjon på at flere husholdninger har fått merke de økte levekostnadene i første halvår 2023. I tillegg er det en klar økning i andelen som rapporterer om svært tyngende boutgifter, fra et gjennomsnitt på 5 prosent i de tre årene før pandemien, til 7 prosent i 2023. Den tredje indikatoren, om husholdningen har problemer med å betale boutgifter, har derimot bare en liten økning i 2023. Det støttes av tall fra norske banker som viser at antall misligholdte boliglån fortsatt er på lavt nivå (Finansdepartementet 2024).

Per første halvår 2023 ser vi altså at prisvekst og renteøkninger har medført en økning i andelen husholdninger som rapporterer om trang økonomi på noen indikatorer. Samtidig viser dette at det store flertallet av husholdninger foreløpig har vært i stand til å håndtere utgiftsveksten uten å havne i større økonomiske vansker.

² SSB statistikkbank tabell 12123

³ «Tenk på den samlede inntekten til alle i husholdningen. Hvor lett eller vanskelig er det for [deg/dere] å få endene til å møtes med denne inntekten?»

Figur 1. Indikatorer på trang økonomi eller økonomiske vansker. SSBs levekårsundersøkelse. Spørsmålet om tyngende boutgifter ble ikke stilt i 2021 og 2022 (stiplet linje). Andel av befolkningen. Prosent

Sosialhjelpsutgiftene økte med 1,9 milliarder i 2023

I 2023 ble det utbetalt til sammen 9,7 milliarder kr i sosialhjelp⁴. Utgiftene økte med 2,3 milliarder kr fra 2022 til 2023, en relativ økning på 32 prosent. Tar vi hensyn til prisstigningen (KPI), var økningen på 1,9 milliarder kr og 25 prosent.

Mesteparten av denne økningen skyldes sosialhjelp til ukrainske flyktninger (figur 2). Hvis vi ser bort fra de ukrainske flyktningene (figur 2, rød og oransje linje) var økningen på 900 millioner i 2023. Vi ser da at utgiftene til sosialhjelp ikke var spesielt høye i 2023.

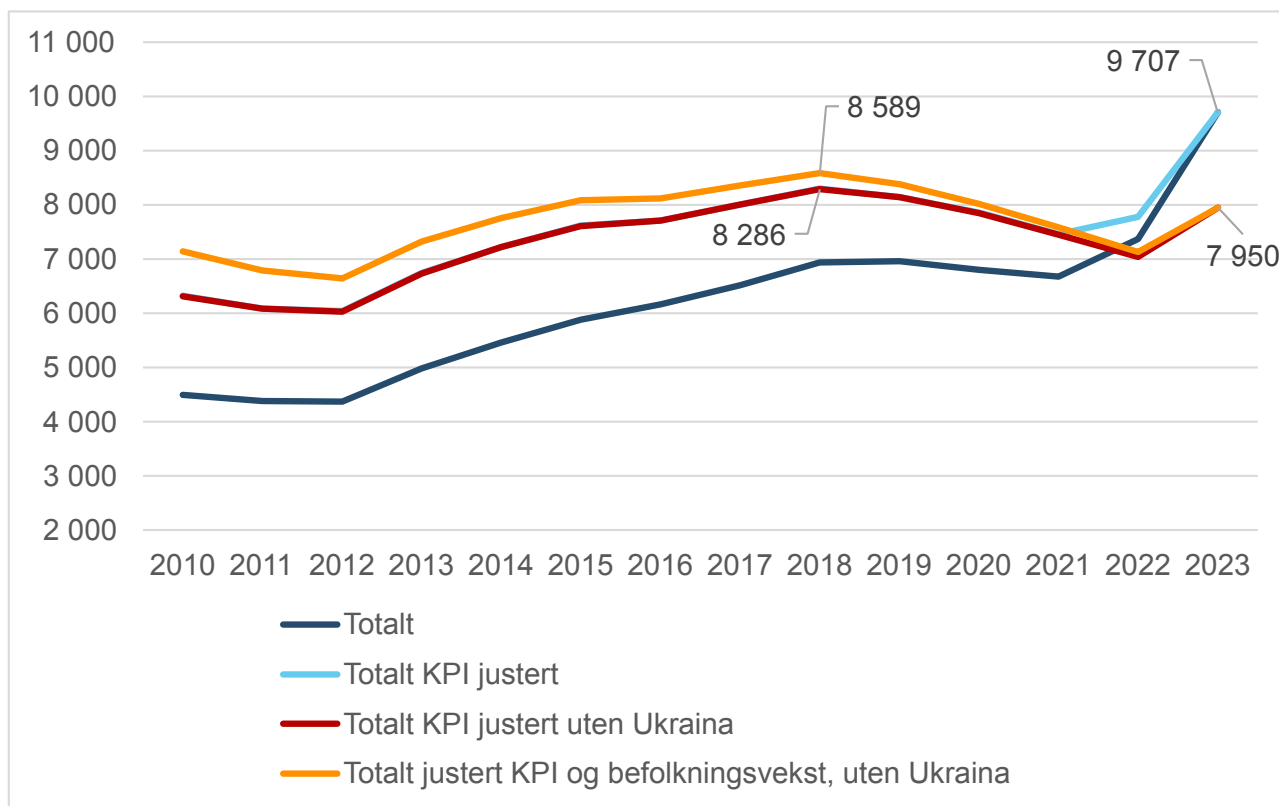
Utgiftene var like høye eller høyere perioden fra 2016 til 2020.

I 2023 gikk 69 prosent av sosialhjelpsutbetalingene til utenlandsfødte, inkludert ukrainere. Blant norskfødte var utgiftene ganske stabile i perioden fra 2010 til 2019, og gikk ned i pandemiårene 2020 til 2022 (figur 3). Også blant norskfødte var det en viss økning i utgifter fra 2022 til 2023. Sett over lengre tid, var likevel 2023 et av årene med lavest utgifter til sosialhjelp blant norskfødte.

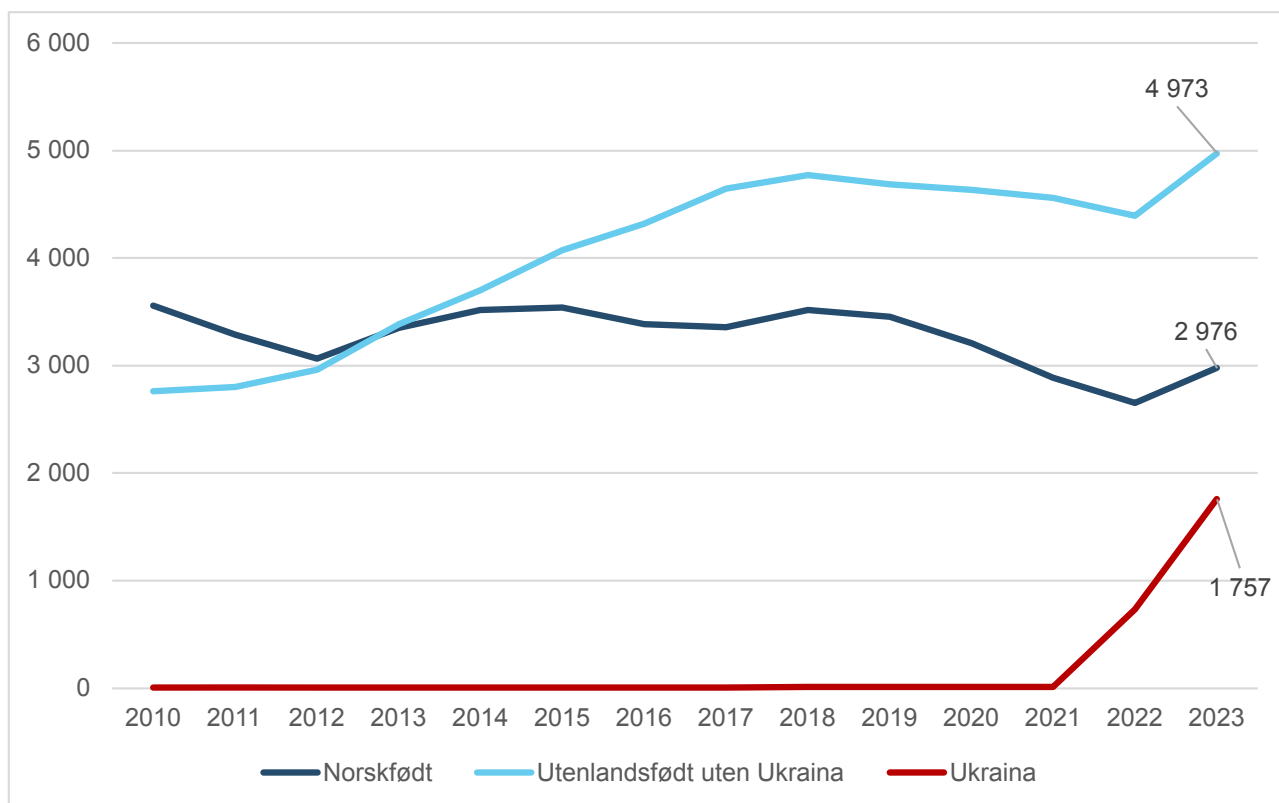
Blant utenlandsfødte økte utgiftene mye frem til 2018, gikk litt ned fra 2018 til 2022 og økte ganske kraftig i 2023. Økningen i utgifter til utenlandsfødte kan i hovedsak forklares med økt innvandring. I perioden fra 2010 til 2023 ble antallet utenlandsfødte nesten doblet, fra omtrent 460 000 til 880 000 personer. Tidligere analyser viser at det er antallet nye flyktninger

⁴ I de foreløpige tallene for 2023 mangler det personnummer eller d-nummer for cirka 1 132 mottakere. De er utelatt fra denne analysen og inngår dermed ikke i beregningen av samlede utgifter. Disse mottok omtrent 57 millioner kr i sosialhjelp i 2023.

Figur 2. Summen av sosialhjelpsutbetalinger. Kroner. 2010–2023

Figur 3. Summen av sosialhjelpsutbetalinger etter landbakgrunn. I 2023-kroner (KPI). 2010–2023

og familiegjenforente som medfører klart størst økning i sosialhjelpsutgiftene, mens arbeidsinnvandring har langt mindre betydning. Dette fordi arbeidsinnvandrere i liten grad mottar sosialhjelp (Dahl og Lima 2021).

De fleste velferdsytelser som utbetales av NAV, går fra det statlige budsjettet. Økonomisk sosialhjelp administreres og utbetales av kommunene, og kan utgjøre en betydelig utgift i kommunebudsjettene. Sammenlignet med mange av ytelsene i folketrygden er sosialhjelp en nokså liten utgiftspost. For eksempel ble det i 2022 utbetalt 59,2 milliarder kroner i sykepenger over folketrygden, og 14,2 milliarder i dagpenger⁵.

Nesten 12 000 flere mottakere i måneden i 2023

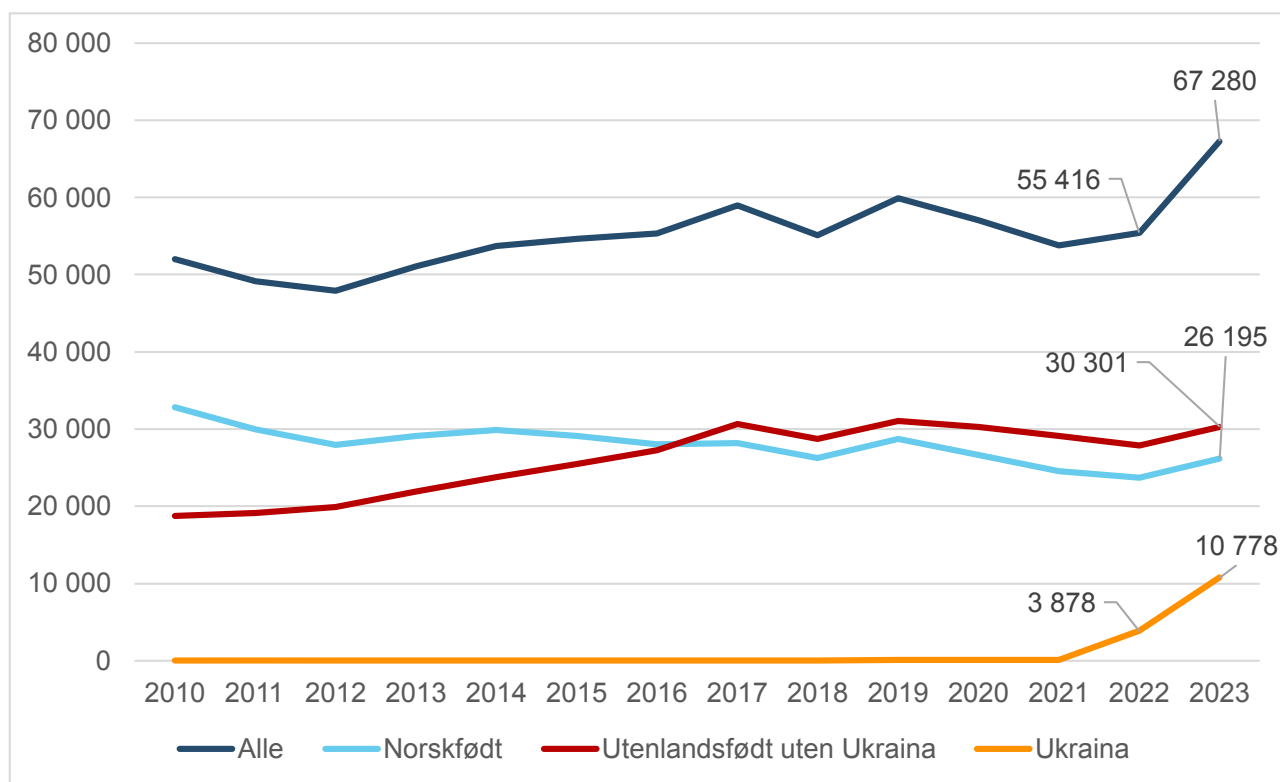
Det var en kraftig økning i det gjennomsnittlige antallet sosialhjelpsmottakere i måneden i 2023 sammenlig-

net med 2022 (figur 4). I en gjennomsnittsmåned i 2023 var det 67 280 sosialhjelpsmottakere, det klart høyeste antallet i hele perioden. Dette har medført et høyere arbeidspress på førstelinjen i NAV (Kalstø og Nicolaisen, 2024). Mesteparten av økningen skyldes, som forventet, en sterk vekst i antall mottakere med bakgrunn fra Ukraina. I 2023 mottok i snitt 10 778 ukrainere sosialhjelp en gitt måned, en vekst på omtrent 7 000 fra 2022. Blant norskfødte og utenlandsfødte økte antall mottakere med cirka 2 500 flere personer per måned fra 2022 til 2023.

I 2023 mottok 1,53 prosent av befolkningen i alderen 18–89 år sosialhjelp (figur 5). 2023 var året med høyest andel mottakere i perioden.

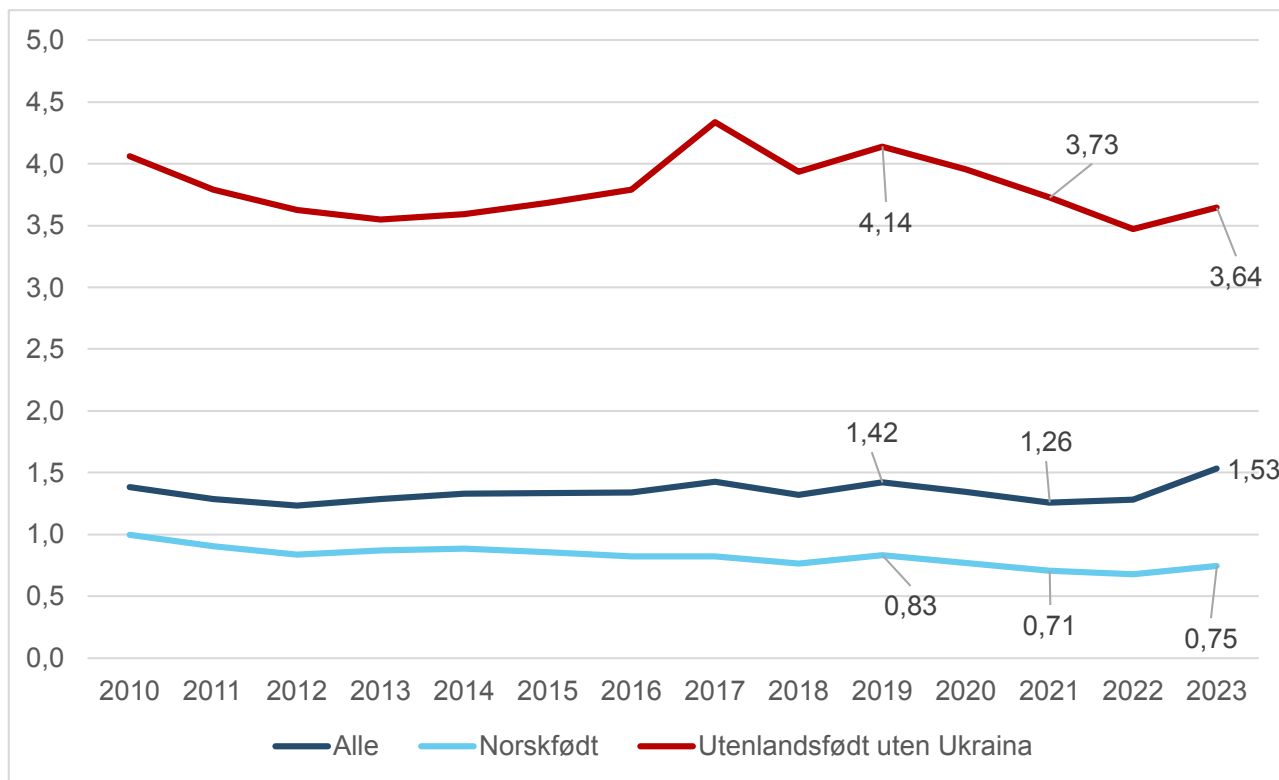
Blant norskfødte var andelen, samlet sett, høyere i 2023 enn i 2022, men nivået er historisk lavt begge årene. Blant norskfødte var andelen med sosialhjelp høyere i alle årene fra 2010 til 2020. Samme observa-

Figur 4. Gjennomsnittlig antall mottakere av sosialhjelp i måneden etter landbakgrunn. Antall. 2010–2023

⁵ Se https://data.nav.no/fortelling/utviklingstrekkfolketrygden/kapitler/overordnet_utvikling.html

Figur 5. Sosialhjelpsmottakere som andel av befolkningen i alderen 18–89 år. Etter landbakgrunn. Prosent. 2010–2023

sjon gjelder for utenlandsfødte når vi ekskluderer de fra Ukraina. Det var en økning fra 2022 til 2023, men andelen mottakere har vært høyere før. Det er altså mottakere fra Ukraina som bidrar til en betydelig økning i samlet andel sosialhjelpsmottakere.

Vi ser dermed foreløpig få tegn til at de økte levekostnadene har gitt så store økonomiske vansker at mange flere enn før har behov for sosialhjelp. I et lengre perspektiv er 2023 et ganske normalt år når vi ser bort fra de ukrainske flyktningene.

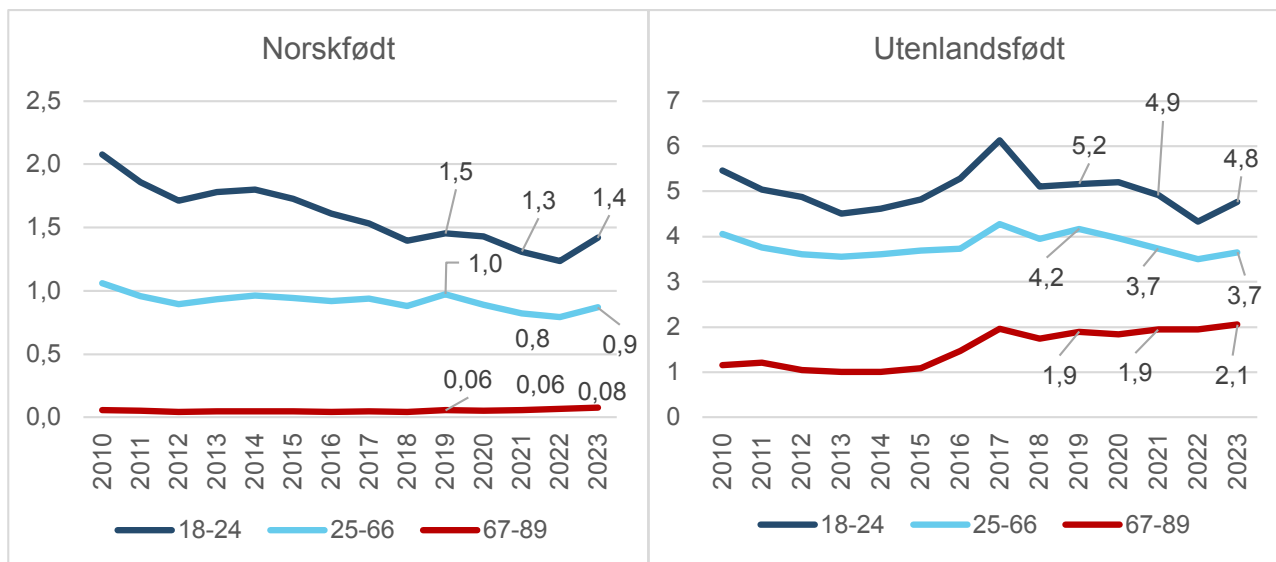
Fortsatt få i pensjonsalder som mottar sosialhjelp

I motsetning til mange ytelser i folketrygden, kan sosialhjelp også mottas av innbyggere i pensjonsalder. Befolkningen i alderen 67 år og eldre har vokst kraftig i denne perioden, og skal fortsette å vokse med 30 prosent frem mot 2035 (Sortland 2023). Hvis flere i pensjonsalder har behov for sosialhjelp for å sikre livsoppholdet vil det kunne medføre en større vekst i antallet mottakere fremover.

Norskfødte i aldersgruppen fra 67 år og oppover er den gruppen med klart lavest andel sosialhjelpsmottakere på under 1 promille av aldersgruppen (figur 6 venstre). Imidlertid er det noen flere mottakere av sosialhjelp i denne aldersgruppen i 2023. I perioden fra 2010 til 2021 har andelen ligget på mellom 0,4–0,6 promille, men i 2023 økte andelen til 0,8 promille blant norskfødte. Det betyr at av omtrent 825 000 norskfødte i aldersgruppen 67–89 år i 2023, var det omtrent 650 sosialhjelpsmottakere i måneden.

Blant utenlandsfødte i pensjonsalder er det også klart lavere andel mottakere av sosialhjelp enn i yngre aldersgrupper, men høyere enn blant norskfødte i alle aldre (figur 6). Den særskilte økningen som inntreffer for utenlandsfødte i pensjonsalder i 2016 skyldes en lovendring. Lovendringen innebærer at noen innvandrere som kommer til Norge gjennom familiegjengforening mistet retten til supplerende stønad i pensjonsalder (se Halse 2018, s. 45).

Figur 6. Sosialhjelpsmottakere som andel av befolkningen. Etter alder. Norskfødte til venstre, og utenlandsfødte uten ukrainere til høyre. Prosent. 2010–2023

Også blant utenlandsfødte har det vært en sterk vekst i befolkningen som er 67 år og eldre. Samlet sett har det fra 2010 til 2023 vært en tredobling i antallet sosialhjelpsmottakere i pensjonsalder (ekskudert mottakere fra Ukraina). Det er nå 1 200 flere mottakere i pensjonsalder enn for 13 år siden.

Blant norskfødte i aldersgruppene 18–24 og 25–66 år har det vært en viss nedgang i andelen mottakere i perioden sett under ett. Nedgangen har vært klart størst blant de yngste. For begge aldersgrupper økte andelen mottakere i 2023 sammenlignet med 2022, men andelen mottakere er fortsatt lavere enn i 2019.

Blant utenlandsfødte er andelen mottakere påvirket av hvor mange flyktninger og familiegjennforente som kommer til landet. Økningen i andelen mottakere i 2016 og 2017 skyldes et høyt antall flyktninger fra krigen i Syria.

80 prosent av økningen i utgifter og antall mottakere skyldes flyktninger fra Ukraina

Jeg har beregnet endringene i 2023 sammenlignet med to tidligere år. Med 2021, året før flyktningestrømmen fra Ukraina startet. Og med 2019, det siste året før pandemien (tabell 1). Blant norskfødte var sosialhjelpsutgiftene 14 prosent lavere i 2023 enn i

Tabell 1. Utgifter og antall mottakere for fire utvalgte år, og endring i prosent fra 2019 og 2021 til 2023.

	2010	2019	2021	2023	Endring 19–23	Endring 21–23
Utgifter i millioner 2023-kroner						
Norskfødte	3 557	3 453	2 887	2 976	-13,8	3,1
Utenlandsfødte	2 759	4 683	4 560	4 973	6,2	9,1
Ukraina	5	10	10	1 757		
Totalt	6 322	8 146	7 458	9 707	19,2	30,2
Antall mottakere						
Norskfødte	32 857	28 718	24 583	26 195	-8,8	6,6
Utenlandsfødte	18 786	31 077	29 134	30 301	-2,5	4,0
Ukraina	41	80	81	10 778		
Totalt	51 684	59 875	53 798	67 274	12,4	25,0

2019, mens antallet mottakere var 9 prosent lavere. Blant utenlandsfødte uten ukrainere økte utgiftene i samme periode med 6,2 prosent, mens antallet mottakere ble redusert med 2,5 prosent.

Som vist tidligere var det en lav andel sosialhjelpsmottakere i pandemiåret 2021. Når vi ser på totalen som inkluderer ukrainske flyktninger, ser vi at utgiftene økte med hele 30 prosent fra 2021 til 2023. Antallet mottakere økte med 25 prosent. Veksten blant utenlandsfødte og norskfødte var henholdsvis 9 og 3 prosent. Omtrent 80 prosent av veksten i både utgifter og antallet mottakere av sosialhjelp fra 2021 til 2023 skjer altså blant ukrainske flyktninger.

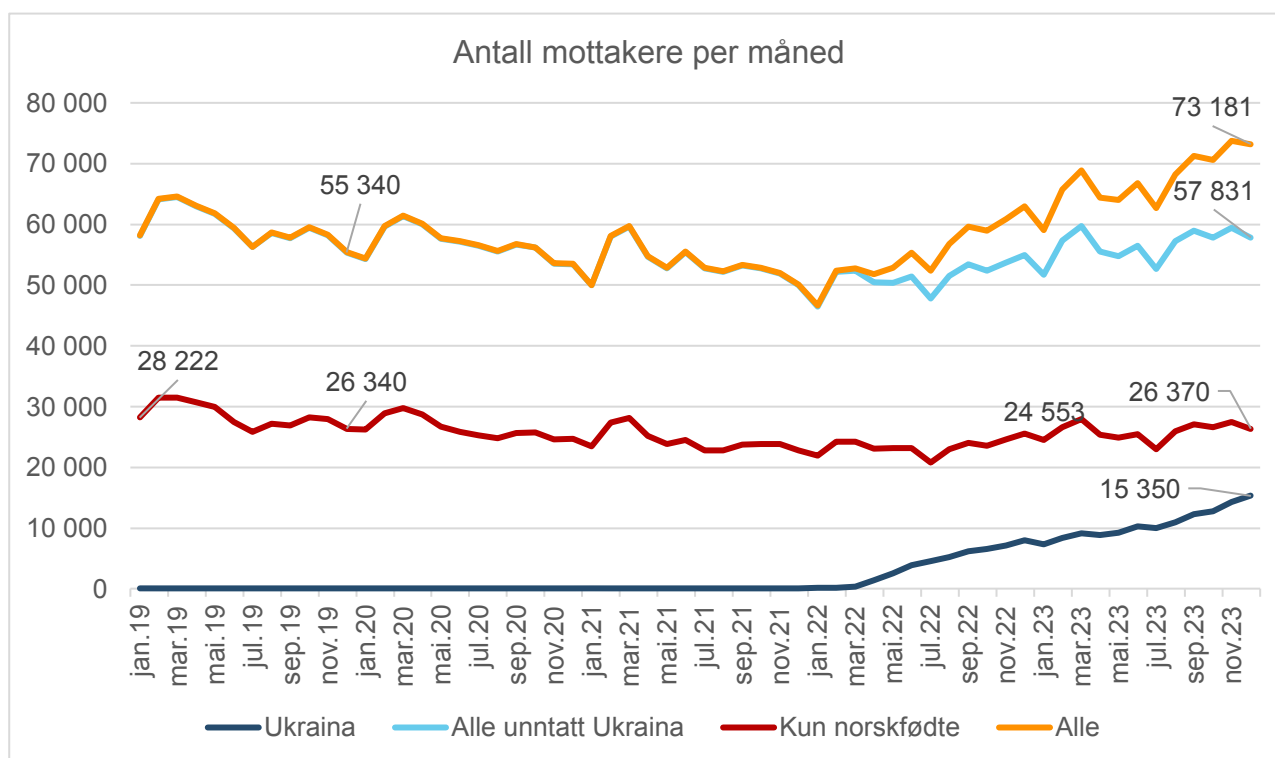
Over 15 000 sosialhjelpsmottakere fra Ukraina i desember 2023

Vi skal nå se på utviklingen i antall mottakere per måned for å undersøke om vi ser en vekst gjennom året. I desember 2023 var det 73 200 mottakere av sosialhjelp (figur 7). Det er 6 000 flere mottakere enn gjennomsnittet per måned for hele året. Antallet mottakere med ukrainsk landbakgrunn har vokst omtrent

hver måned siden mars 2022. Dette har bidratt til at det totale antallet mottakere vokste gjennom hele 2023 og var betydelig høyere mot slutten av året enn ved starten. Veksten skyldes langt på vei at det har kommet mange nye flyktninger hver måned. I desember 2023 var det 15 350 mottakere av sosialhjelp fra Ukraina som var 21 prosent av alle mottakerne den måneden.

Når vi ser bort fra ukrainere, var antallet mottakere i desember 2023 noe høyere enn i desember 2019. I løpet av 2022 og 2023 kom det i alt 8 200 flyktninger fra andre land enn Ukraina. Det kommer fortsatt mange flyktninger fra Syria, og i tillegg kom det en god del fra Kongo. Mange av disse flyktningene mottar trolig sosialhjelp og inngår i tallene for «alle unntatt Ukraina» i figuren. Ser vi kun på norskfødte var det 26 370 sosialhjelpsmottakere i desember 2023, det samme antallet som i desember 2019. I 2019 var antall mottakere av sosialhjelp høyere i første halvår enn i andre halvår. I 2023 er det motsatt. Det indikerer en trend med et økende antall sosialhjelpsmottakere mot slutten av 2023 også blant norskfødte.

Figur 7. Antall mottakere av sosialhjelp per måned. Etter landbakgrunn. Januar 2019-desember 2023

Behov for sosialhjelp når introduksjonsprogrammet avsluttes

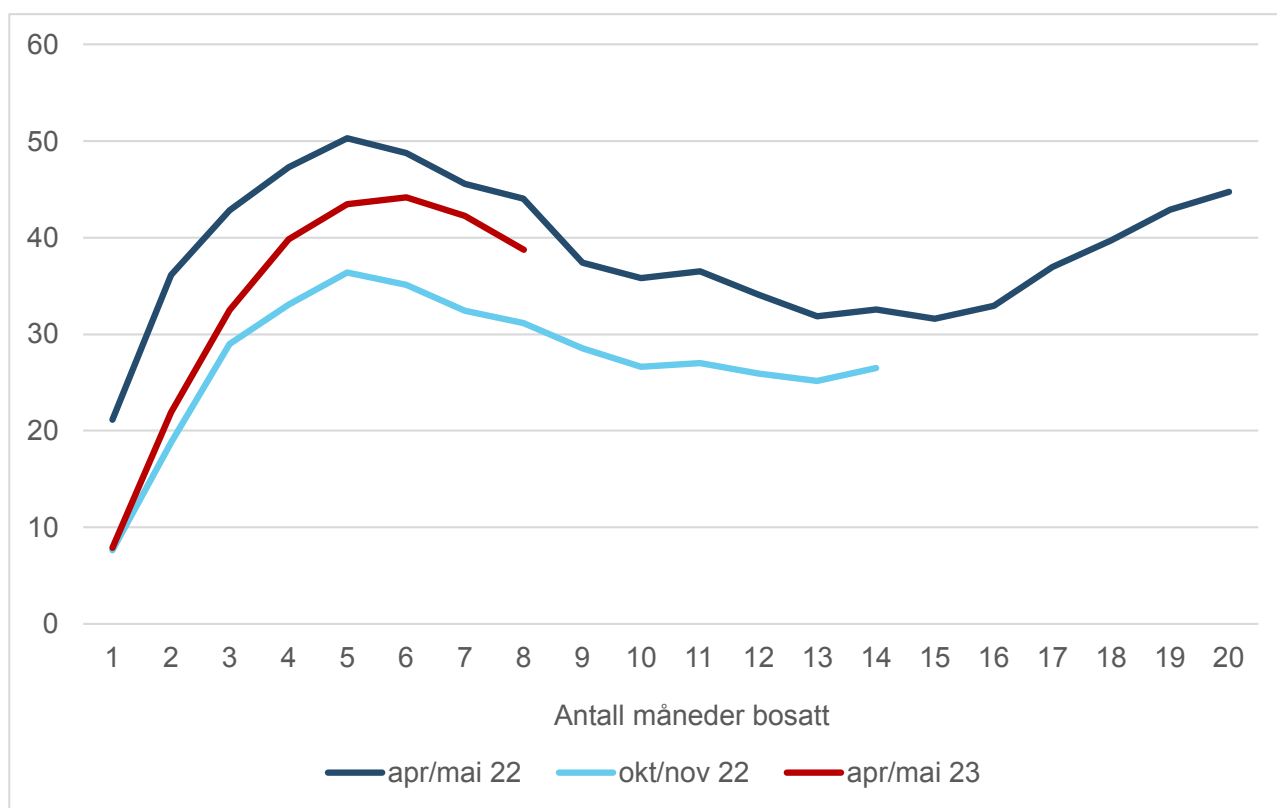
Figur 8 viser andelen ukrainske mottakere av sosialhjelp for hver måned etter ankomst, og etter hvilken måned de ble bosatt i Norge⁶.

I måneden de ukrainske flyktningene blir bosatt er det en relativt lav andel som er registrert med sosialhjelp (figur 8). Det kan forklares med at de mottar ventestønad før de starter i introduksjonsprogrammet. Det kan videre se ut til at det er en økning i andelen mottakere av sosialhjelp samtidig med at de starter i introduksjonsprogrammet. På det meste er det opp mot halvparten av de ukrainske flyktningene som mottar sosialhjelp en gitt måned. Til sammenligning er det rundt 4 prosent av andre utenlandsfødte som mottar sosialhjelp en gitt måned.

Blant de som har vært her lengst ser vi at andelen med sosialhjelp begynner å gå ned fra omtrent seks måneder etter at de ble bosatt, for så å øke igjen etter 17 måneder. Økningen etter 17 måneder skyldes trolig at de fleste da har avsluttet introduksjonsprogrammet og mistet introduksjonsstøtten. På dette tidspunktet er omtrent 30 prosent i jobb (Simson, Sørbø og Myklathun 2024). Flyktninger som ikke kommer i jobb etter at de har avsluttet introduksjonsprogrammet har sannsynligvis ingen annen inntekt og vil ha behov for sosialhjelp.

Dette mønsteret er ikke spesielt for de ukrainske flyktningene. Det samme mønsteret ser vi for andre flyktninggrupper. I en tidligere artikkel ser vi på mottak av sosialhjelp blant flyktninger som ble bosatt i Norge i 2011/12. Vi finner at andelen sosialhjelpsmottakere

Figur 8. Andelen mottakere av sosialhjelp blant ukrainske flyktninger etter ankomsttidspunkt. Prosent

⁶ Disse tallene gjelder for flyktninger fra Ukraina som var registrert som bosatt i hele perioden. De som ble bosatt i april og mai 2022 kan vi følge i 20 måneder, mens de som ble bosatt i april 2023 kan vi bare følge i 9 måneder.

Flyktninger, introduksjonsstønad og sosialhjelp

Før bosetting i kommunene får asylsøkere vanligvis innkvartering og livsopphold gjennom UDI og asylmottak. Relativt mange har benyttet seg av ordningen med alternativ mottaksplassering (AMOT) i forbindelse med den økte innvandringen fra Ukraina. I disse tilfellene inngås det avtale mellom UDI og kommunen. Kommunen påtar seg ansvaret frem til bosetting og får midler fra UDI for å dekke kostnadene for personer som bor privat i deres kommune i påvente av bosetting. Etter bosetting i kommunene utløses et integreringstilskudd til kommunen. Flyktninger som er bosatt etter avtale med kommunen og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram og motta introduksjonsstønad. Flyktninger fra Ukraina med midlertidig kollektiv beskyttelse har rett, men ikke plikt til å delta i introduksjonsprogrammet.

Introduksjonsstønaden utgjør 2 G for personer over 25 år og 1,32 G for de som er under 25 år. En del kan ha behov for supplerende sosialhjelp. Det gjelder særlig barnefamilier siden det ikke er egne barnetillegg i introduksjonsstøtten.

Nyankomne flyktninger vil få økonomisk støtte fra kommunen frem til oppstart av introduksjonsprogrammet, men det er ikke gitt at det blir ført som sosialhjelp i kommunale system. Mange kommuner utbetaler en egen ventestøtte fra flyktningene er bosatt og frem til de begynner i introduksjonsprogrammet. Akkurat hvordan dette gjøres i praksis varierer litt mellom kommunene. Det er vedtatt at ukrainske flyktninger skal tilbys et kortvarig introduksjonsprogram på 6 måneder, og som kan pågå i maksimalt 1 år. Når introduksjonsprogrammet er fullført kuttes også introduksjonsstøtten, og da kan sosialhjelp igjen bli den viktigste kilden til livsopphold.

Det har kommet en del eldre og uføre personer fra Ukraina med midlertidig kollektiv beskyttelse. Disse har ikke rett på det som heter supplerende stønad, fordi oppholdstillatelsen deres ikke danner grunnlag for permanent opphold. Supplerende stønad er en statlig ytelse for personer bosatt i Norge, med kort eller ingen pensjonsopptjening i folketrygden og uten andre inntekter eller ytelser av betydning fra Norge eller utlandet. Supplerende stønad gis til personer som enten har fylt 67 år eller er uføre flyktninger.

var høyest 4 år etter at de ble bosatt, og fortsatt langt høyere enn i den norskfødte befolkningen 9 år etter at de ble bosatt (Dahl og Lima 2021). Faktaboksen «Flyktninger, introduksjonsstønad og sosialhjelp» gir en forklaring på hvorfor flyktninger har et så høyt mottak av sosialhjelp.

Hvor mye utbetales i snitt per måned?

I tabell 2 viser vi gjennomsnittlig utbetalt sosialhjelpsbeløp i kroner per måned etter landbakgrunn og husholdningssammensetning⁷. Stønaden kommer i tillegg til eventuelle lønnsinntekter, trygdeytelse og statlig

eller kommunal bostøtte. I 2023 var det gjennomsnittlige månedsbeløpet til norskfødte på 9 560 kr, mens det var på 13 640 kr både blant utenlandsfødte og blant ukrainske mottakere. Ukrainske mottakere av sosialhjelp ser ikke ut til å motta høyere beløp enn andre utenlandsfødte, heller ikke når vi sammenligner med flyktninger fra andre land og som ble bosatt i 2022 og 2023 (ikke vist). Enslige med ukrainsk bakgrunn fikk i snitt utbetalt 11 700 kr i måneden, mens andre enslige utenlandsfødte sosialhjelpsmottakere i snitt fikk 11 300 kr per måned. Utenlandsfødte par med barn fikk i snitt utbetalt 18 100 kr per måned med

Tabell 2. Gjennomsnittlig beløp per mottaksmåned. Mottakere i alderen 18–89 år. Etter landbakgrunn og husholdningstype. 2023-kroner (KPI). 2010 og 2023

	Norskfødt		Utenlandsfødt unntatt Ukraina		Ukraina	Totalt	
	2010	2023	2010	2023	2023	2010	2023
Enslig	8 936	9 201	10 037	11 338	11 724	9 225	10 331
Enslig forsørger	10 032	11 886	13 112	16 515	14 706	11 389	14 829
Par med barn	10 637	11 413	15 147	18 135	17 656	14 144	17 200
Par uten barn	8 397	8 520	11 006	12 319	14 085	9 674	11 918
Total	9 096	9 561	11 867	13 638	13 640	10 106	12 055

⁷ Kategoriene er basert på informasjon om mottakerens husholdning registrert i KOSTRA. Informasjon er fra siste kontakt i året.

sosialhjelp i 2023, mens ukrainske flyktninger med samme type husholdning fikk utbetalt 17 700 kr. En av årsakene til at utenlandsfødte får høyere sosialhjelpsbeløp kan skyldes at de i mindre grad enn norskfødte mottar statlige trygdeytelser.

Fra 2010 til 2023 har sosialhjelpsbeløpet i snitt økt noe mer enn prisveksten. Det er en rekke faktorer som påvirker husholdningenes behov som kan være endret i perioden. Det er derfor usikkert om økningen i utbetalinger faktisk innebærer at det er noe mindre trangt å være sosialhjelpsmottaker i 2023 sammenlignet med 2010.

Sammenlignet med 2010 er det en klart større økning i månedsbeløpet til husholdningene med barn sammenlignet med de som ikke har barn. Det er en særlig stor økning i beløpene til enslige forsørgere. Blant enslige forsørgere har gjennomsnittsbeløpet økt med 18 prosent for norskfødte og 26 prosent blant utenlandsfødte. For enslige uten barn økte beløpene med henholdsvis 3 prosent blant norskfødte og 13 prosent blant utenlandsfødte. En forklaring på hvorfor beløpet har økt mest blant barnefamilier kan være styrket barneperspektiv i NAV (Kalstø og Nicolaisen 2024).

Det store flertallet av sosialhjelpsmottakere vil ha rett på andre ytelser i tillegg til sosialhjelp. Alle med barn under 18 år vil eksempelvis ha rett på barnetrygd. Husholdninger med lav inntekt har rett på statlig bostøtte. Dette gjelder også flyktninger med kort botid. I 2017 var det for eksempel 68 000 sosialhjelpsmottakere som samtidig mottok statlig bostøtte. Det utgjorde omtrent halvparten av sosialhjelpsmottakerne det året (Ekspertgruppe 2022). Det er vanlig at NAV-kontorene krever at de som søker om sosialhjelp samtidig må søke om statlig bostøtte (Schøyen 2012). En del kommuner har også opprettet en egen kommunal bostøtte som ikke føres som sosialhjelp, og som kan utbetales i tillegg til den statlige bostøtten.

Utviklingen i supplerende sosialhjelp

I Lima (2023) fant jeg en mindre økning i andelen mottakere av statlige trygdeytelser som samtidig mottok sosialhjelp (supplerende sosialhjelp). Det var særlig en økning i andelen dagpengemottakere med sosialhjelp. Det var derimot ingen økning i andelen i

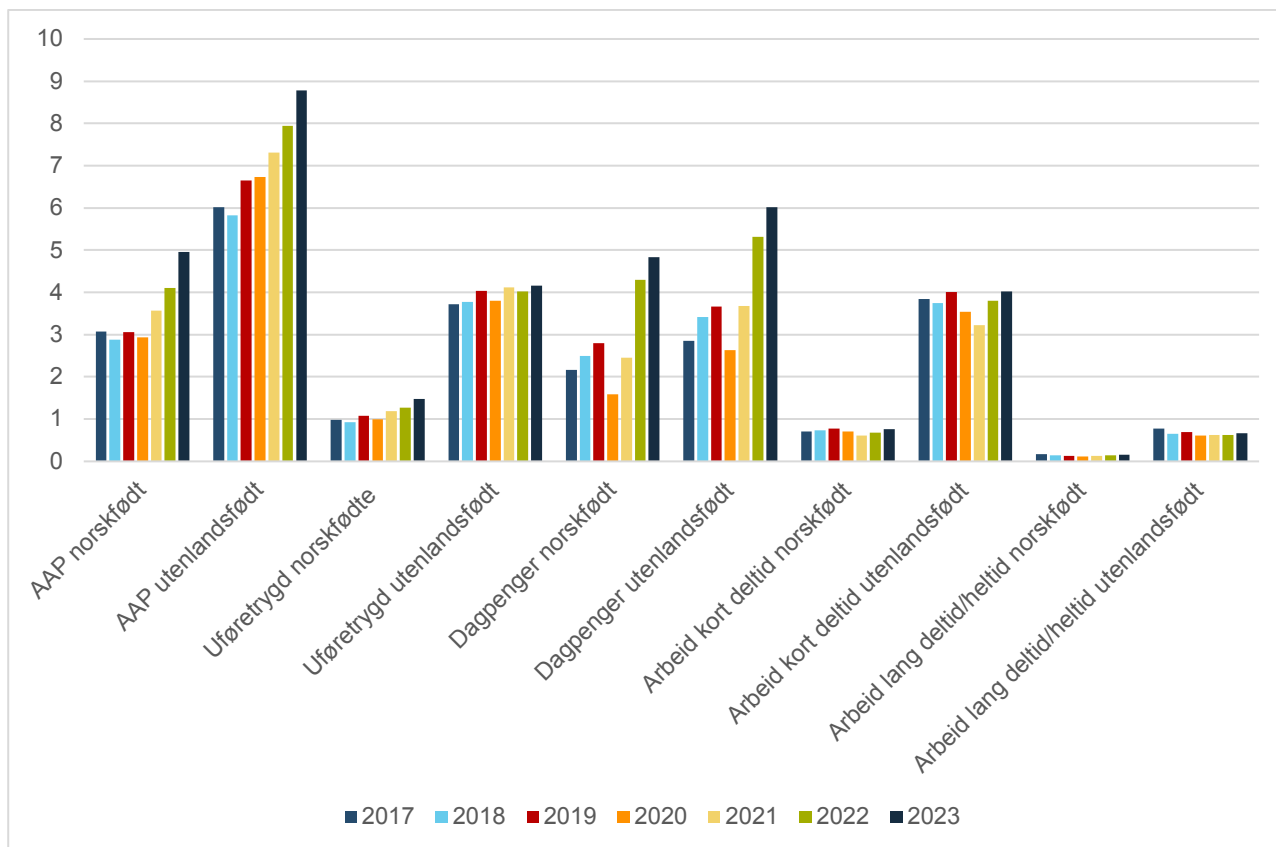
jobb med sosialhjelp. Jeg fant også at reduksjon i minsteytelsen til unge mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP) medførte en dobling i antallet med supplerende sosialhjelp i denne aldersgruppen.

Her presenterer jeg samme beregninger med oppdatering for 4. kvartal 2023, og spør om vi nå ser en sterkere tendens til at flere med annen inntekt må supplere med sosialhjelp. Jeg skal undersøke om de fortsatt høye og økende levekostnadene har medført at andre inntekter ikke lengre er tilstrekkelige. Hvis inntekt fra trygd eller arbeid er for lav i forhold til de økte utgiftene vil vi tro at flere må søke om sosialhjelp.

Figur 9 viser sosialhjelpsprosenten i 4. kvartal hvert år blant de som enten er i jobb eller som mottar statlige trygdeytelser. Jeg skiller mellom norskfødte og utenlandsfødte. Det er en høyere andel som mottar supplerende sosialhjelp blant mottakere av statlige trygdeytelser sammenlignet med de som er i jobb og ikke mottar trygdeytelser. Dette er ikke uventet siden minstesatsene på trygdeytelser er betydelig lavere enn minstelønnen til de som jobber fulltid. I tillegg vil ofte overgang fra arbeid til en av trygdeytelsene medføre et betydelig fall i inntekt. De som får det største inntektstapet er de som blir arbeidsledige og begynner å motta dagpenger. Både fordi ytelsen har litt lavere kompensasjonsgrad enn helseytelsene, fordi dagpenger ikke har minstesats, og fordi dagpengemottakere sjelden er dekket av andre forsikringsordninger (se faktaboks).

Blant mottakere av folketrygdytelser er det en klar økning i andelen med supplerende sosialhjelp i 2023. Vi ser dermed at tendensen som ble beskrevet i forrige artikkel er forsterket (Lima 2023). Det ser ut til å gjelde for mottakere av alle de tre trygdeytelsene, AAP, uføretrygd og dagpenger. Det ser også ut til å gjelde for både norskfødte og utenlandsfødte (figur 8). Blant norskfødte er andelen uføretrygdede med supplerende sosialhjelp på 1,48 prosent i 2023, noe som er den høyeste andelen med supplerende sosialhjelp for gruppen i perioden. Økningen er på 0,41 prosentpoeng sammenlignet med 2019. Økningen er betydelig relativt sett, men den er liten i absolutt forstand. I antall utgjør det omtrent 1 300 flere norskfødte uføretrygdede med supplerende sosialhjelp i måne-

Figur 9. Sosialhjelpprosenten blant mottakere av AAP, uføretrygd, dagpenger og blant folk i jobb i alderen 18–66 år. 4. kvartal. Etter landbakgrunn. Prosent.

den. I 2019 var det cirka 307 000 norskfødte som mottok uføretrygd.

Det er en større økning i andelen mottakere av AAP med sosialhjelp. Andelen som mottar sosialhjelp blant AAP-mottakere er imidlertid påvirket av en betydelig reduksjon i minstesatsen for mottakere under 25 år som ble innført i februar 2020. I kroner utgjør det en reduksjon fra 201 700 kr til 133 100 kr. En betydelig økt andel av de yngste AAP-mottakerne mottar sosialhjelp, både blant norskfødte og utenlandsfødte (figur 10). Blant de yngste utenlandsfødte AAP-mottakerne øker andelen med supplerende sosialhjelp fra 8 prosent i 2019 til 20 prosent i 2022. Blant norskfødte i samme aldersgruppe øker det fra 4 prosent til 12 prosent i samme periode.

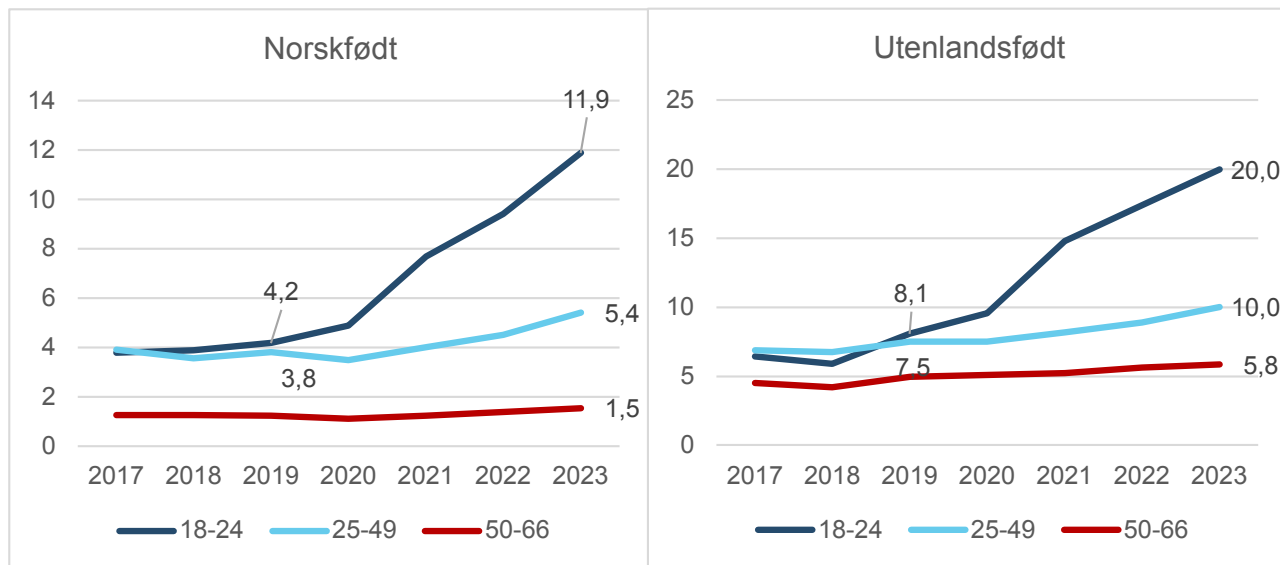
Reduksjonen i minstesatsen for unge AAP-mottakere gjelder bare nye mottakere. Det tar derfor tid fra den ble innført til vi ser de hele virkningene av den på alle mottakere. Forskere har undersøkt effektene av reduk-

sjonen i minsteytelsen for unge AAP-mottakere (Hernæs mfl. 2023). De finner at regelverksendringen sannsynligvis medførte en nedgang på cirka 5 prosent i antallet nye unge som begynte å motta AAP. De finner også at det medførte en økning i antall nye unge AAP-mottakere med supplerende sosialhjelp, men at det likevel fortsatt er «få AAP-mottakere som mottar supplerende sosialhjelp også etter regelendringene» (Hernæs mfl. 2023, s. 2).

Det kan diskuteres om det er en stor økning eller ikke som følge av reduksjonen i minstesatsen for AAP blant unge. Det er grunn til å anta at flere i denne aldersgruppen bor hjemme og dermed får dekket mesteparten av utgiftene av foreldrene. Flere av dem vil dermed kunne klare seg økonomisk også med en såpass lav ytelse. Sannsynligvis finner denne økningen sted blant unge som bor for seg selv.

Relativt sett er dette uansett en stor økning. Rett før regelendringene var det omtrent like mange med sup-

Figur 10. Sosialhjelpprosenten blant mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP). 4. kvartal. Etter alder. Norskfødte til venstre, utenlandsfødte (uten ukrainere) til høyre. Prosent

plerende sosialhjelp blant de i alderen 18–24 år som blant de i alderen 25–49 år. Etter endringen er det over dobbelt så mange i den yngste aldersgruppen som i aldersgruppen 25–49 år. Det indikerer at 1,32 G er et for lavt beløp til å dekke utgiftene til de unge som bor for seg selv, og er et eksempel på at et betydelig kutt i en statlig ytelse kan medføre en vesentlig økning i andelen som har behov for sosialhjelp i tillegg.

I 2023 ser vi også en klar økning i andelen med supplerende sosialhjelp blant AAP-mottakere i aldersgruppen 25–49 år (figur 10). Fra 2019 til 2023 økte andelen med supplerende sosialhjelp i denne aldersgruppen fra 3,8 til 5,4 prosent blant norskfødte, og fra 7,5 til 10 prosent blant utenlandsfødte. Det utgjør en relativ økning på 42 prosent blant norskfødte og 33 prosent blant utenlandsfødte. Den absolutte økningen kan likevel beskrives som moderat. Hovedbildet er fortsatt at det store flertallet av AAP-mottakere ikke mottar sosialhjelp i tillegg. Men det er en klar indikasjon på at de økte levekostnadene nå har fått konsekvenser for en gruppe med lave trygdeytelser.

Andelen med supplerende sosialhjelp er lavere i aldersgruppene fra 50 år og over. For denne aldersgruppen er økningen i andelen med supplerende sosialhjelp i 2023 liten sammenlignet med yngre aldersgrupper.

Ytelsenivået og minstesatser arbeidsavklaringspenger og dagpenger

Dagpenger utgjør 62,4 prosent av tidligere inntekt, mens AAP utgjør 66 prosent av tidligere inntekt for inntekter opp mot 6 G⁸. Blant mottakere av helseytelser er det egne barnetillegg og ulike forsikringsordninger som medfører at mange vil få utbetalt mer enn 66 prosent av tidligere inntekt. Alle som er ansatt i stat eller kommune vil for eksempel få ekstra utbetaling fra Statens pensjonskasse eller fra KLP hvis de mottar AAP fra Folketrygden. Sistnevnte ordninger gjelder kun for de som var i jobb da de ble syke. De som begynner å motta AAP uten å ha noe særlig inntektsgrunnlag, vil ofte kun få utbetalt minsteytelsen på 2G (og barnetillegg). For de yngste under 25 år er minstesatsen på 1,32 G for de som kom inn på ordningen fra og med februar 2020.

⁸ Det er egne tilleggsytelser for de som forsørger egne barn slik at ytelsen som utbetales i på de ulike ordningene i realiteten blir noe høyere for de som forsørger barn under 18 år.

Oppsummering og drøfting

Historisk høyt antall flyktninger til landet

Krigen i Ukraina har medført at det har kommet et historisk høyt antall flyktninger til Norge i 2022 og 2023. Dette har bidratt til en stor økning i sosialhjelpsutgiftene og i antall sosialhjelpsmottakere. I 2023 var sosialhjelpsutgiftene på omtrent 9,7 milliarder kroner,

hvorav 1,8 milliarder ble utbetalt til mottakere med ukrainsk bakgrunn. Fra 2021 til 2023 har utgiftene økt med 2,25 milliarder kroner, mens antallet sosialhjelpsmottakere har økt med 13 500 personer i måneden. 80 prosent av denne økningen skyldes ukrainske flyktninger.

Ukrainere ligner på andre flyktninggrupper med hensyn til nivå på sosialhjelp og når de trenger det. Ukrainske flyktninger har på samme måte som andre flyktninger høyt mottak av sosialhjelp i de første årene etter at de er bosatt. Flyktninger starter på bar bakke når de kommer hit, og det er foreløpig bare 18 prosent av ukrainske flyktninger i arbeidsfør alder som er i jobb. Blant de som har vært lengst i landet og fullført introduksjonsprogrammet er det cirka 30 prosent som er i jobb (Simson, Sørbø og Myklathun 2024). De som har mistet introduksjonsstøtten, men ikke er i jobb, har få andre inntekter å ty til. Mange har derfor behov for sosialhjelp for å ha noe å leve av. Introduksjonsstøtte utgjør 248 000 (i 2024) og vil kunne være et for lav til å sikre livsoppholdet for husholdninger med barn. Flere flyktninger vil derfor motta supplerende sosialhjelp samtidig som de mottar introduksjonsstøtte.

Hvorfor ikke større utslag av høy prisvekst kombinert med betydelige renteøkninger?

Sterk prisvekst, omfattende renteøkninger og stor økning i husleieprisene har påført norske husholdninger en økning i utgifter. Samtidig har høy lønnsvekst og trygdeoppgjør bidratt til en høy inntektsvekst. Et godt arbeidsmarked med høy sysselsetting har også bidratt i positiv retning. Mange husholdninger har forsøkt å håndtere prisveksten ved å kutte i utgiftene. Blant annet har det vært en dobling i andelen med avdragsfrihet blant de med boliglån, fra 3,7 prosent med avdragsfrihet i 2021 til 7,2 prosent i 2023 (Oppøyen 2023).

Summen av dette er foreløpig bare en begrenset økning i andelen husholdninger som selv rapporterer at de har trang økonomi eller svært tyngende boutgifter. Når vi ser bort fra ukrainere, er det bare moderate utslag i andelen sosialhjelpsmottakere i 2023. Utgifter til sosialhjelp og andelen mottakere i 2023 er høyere enn i 2022 og 2021, men lavere enn i årene før pande-

mien. Antallet mottakere øker mer mot slutten av 2023 og når da samme antall som mot slutten av 2019.

Prisveksten har medført en bekymring for at flere mottakere av trygdeytelser lever i fattigdom. Blant mottakere av statlige trygdeytelser i alderen 18–66 år som ikke er i jobb ser vi nå en viss økning i andelen med supplerende sosialhjelp. Andelen med supplerende sosialhjelp blant de med statlige trygdeytelser er nå høyere enn i årene før pandemien. Det indikerer at de økte levekostnadene har medført at flere med lave trygdeytelser har behov for sosialhjelp for å klare seg. I absolutt forstand er det ikke en stor økning i andelen med supplerende sosialhjelp. Også mot slutten av 2023 er hovedbildet at det store flertallet av mottakerne av statlige trygdeytelser ikke mottar supplerende sosialhjelp.

Vi ser imidlertid en sterk vekst i andelen med supplerende sosialhjelp blant AAP-mottakere under 25 år. Dette skyldes en reduksjon i minstesatsen for nye unge AAP-mottakere som ble innført i starten av 2020.

Blant de som er i jobb er det ikke noen økning i andelen med sosialhjelp. Selv om mange har fått det trangere økonomisk ser det ut til at de fleste som er i arbeid foreløpig klarer seg uten å måtte supplere med sosialhjelp. Det gode arbeidsmarkedet og den høye andelen sysselsatte bidrar til å dempe behovet for sosialhjelp. Dette både fordi det er få mottakere av dagpenger og fordi det gode arbeidsmarkedet gjør det enklere å få sosialhjelpsmottakere over i jobb. Den høye gjeldsgraden medfører likevel at mange husholdninger er økonomisk sårbare dersom rentene skulle fortsette å øke, eller ved en større økning i arbeidsledigheten (Norges Bank 2024).

I den store og stadig større gruppen med folk i pensjonsalder er andelen med sosialhjelp lav og tilnærmet stabil over tid. En viktig forklaring på det er at folk i pensjonsalder har langt lavere boutgifter enn yngre aldersgrupper.

Referanser

Dahl, Espen Steinung, og Lima, Ivar (2021). «Utviklingen i sosialhjelp fra 2010 til 2020». *Arbeid og Velferd* 3/2021

Dalen, Håvard Bergesen, Madeleine Schlyter Oppøyen og Sara Grimstad (2022). Levekårsundersøkelsen 2022. Dokumentasjonsnotat. Notater 2022/36. Statistisk sentralbyrå

Ekspertgruppe (2022). Bostøtten. Opprydning og forankring. Rapport fra ekspertgruppe oppnevnt at det daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Avgitt 9. mai 2022.

Finansdepartementet (2024). Finansmarkedsmeldingen 2024. Meld. St. 23 (2023–2024)

Halse, Bjørn (2018). «Flere eldre innvandrere på sosialhjelp etter kutt i supplerende stønad». *Arbeid og Velferd* 1/2018

Hernæs, Øystein, Ole Røgeberg, Helene Berg og Gro Malene Vestøl (2023). Effektanalyse av redusert minstesats for mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP) under 25 år og avvikling av ung ufør-tillegget. Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning, Rapport 5/2003

Kalstø, Åshild Male og Nicolaisen, Heidi (2024). «Sosialhjelp og sosiale tjenester i 2023 – Flere mottakere og press på førstelinjen». *Arbeid og velferd* 1/2024

Lima, Ivar (2023). «Få mottakere av sosialhjelp i 2022 – men økning mot slutten av året». *Arbeid og velferd*, 2/2023.

Myhre, Andreas og Grønlien, Eirik (2023). «Burde AAP avkortes mot arbeidsinntekt?». *Arbeid og Velferd* 1/2023

Myklathun, Kristian, Kristine von Simson og Johannes Sørbo (2023). Utviklingen på arbeidsmarkedet. NAVs arbeidsmarkedsprognose. *Arbeid og Velferd* 3/2023

Myklathun, Kristian, Othilde Skjøstad og Johannes Sørbo (2024). Utviklingen på arbeidsmarkedet. NAVs arbeidsmarkedsprognose. *Arbeid og Velferd* 2/2024

Norges Bank (2024). Finansiell stabilitet 1. halvår 2024.

Oppøyen, Madeleine Schlyter (2023). Kraftig økning i bokostnader for boligeiere. Statistisk Sentralbyrå.

Schøyen, Mi Ah (2012). Bostøtte og økonomisk sosialhjelp. Notat. NOVA

Sortland, Magne (2023). «Demografi». I: Lien, Ole Christian (red.) *NAV's omverdensanalyse 2023–2035*, Arbeids- og velferdsdirektoratet

Økland, Trym Kristian og Sandstå, Birte Larsen (2024). Kraftig prisvekst i 2023. Statistisk Sentralbyrå

Lover og rundskriv

NAV (2012). Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV. (Rundskriv R35-00). Sist endret 22.5.2023

Sosialtjenesteloven (2009). Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (LOV-2022-06-17-42). Sist endret 1.1.2023